

Sylwia Mądro

Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo,

Studia stacjonarne, IV rok, grupa A

***Transformacje kierunków badań w obrębie
bibliotekarstwa i jego subdyscyplin.***

***Przedmiot, terminologia, refleksje
autotematyczne i modele badawcze.***

Wprowadzenie

Społeczeństwo od zarania dziejów podlega nieustannym zmianom, które niosą za sobą komplikacje natury społecznej, politycznej czy gospodarczej. W historii ludzkości, według Alvina Tofflera, jednego z największych współczesnych autorytetów w dziedzinie przemian cywilizacyjnych¹, można wyróżnić trzy następujące po sobie okresy, fale technologiczne: agrarną, przemysłową oraz informacyjną². Pierwsza fala, nazwana falą agrarną, to era społeczeństwa rolniczego, która rozpoczęła się ok. 10 tysięcy lat temu i trwała do połowy XVIII wieku. Związana ona była z pojawieniem się wynalazków (jej symbolem jest motyka) i umiejętności powiązanych z rolnictwem oraz upowszechnieniem osiadłego trybu życia. Bogactwo człowieka tworzyła wyłącznie posiadana ziemia. Druga fala, nazwana przemysłową, to era społeczeństwa przemysłowego, industrialnego, którego powstanie wiąże się z wynalezieniem druku oraz maszyny parowej³. Energii zaczęły dostarczać coraz doskonalsze urządzenia, powstawały nowe środki transportu i masowej komunikacji, a celem człowieka stała się produkcja dóbr materialnych (ta fala symbolizowana jest z kolei przez taśmę produkcyjną). O zamożności świadczyło wówczas posiadanie surowców naturalnych oraz kapitału. Trzecia fala, której zdaniem Tofflera doświadczamy obecnie, związana jest bezpośrednio z powstaniem nowych technologii⁴ (symbolem jest w tym przypadku komputer). Ten okres nazywany jest między innymi erą społeczeństwa informacyjnego. Pojęcie to zostało użyte po raz pierwszy w roku 1968 przez Kenichi Koyama, japońskiego teoretyka mediów, w rozprawie *Wprowadzenie do Teorii Informacji*. Dziś terminem tym określa się społeczeństwo, w którym informacja, traktowana jako specyficzne dobro niematerialne, jest ważniejsza od dóbr materialnych. Informacja staje się więc nowym towarem, stąd też w społeczeństwie informacyjnym następuje rozkwit usług związanych z przetwarzaniem, przechowywaniem, przesyłaniem i wytwarzaniem informacji⁵. Jak zauważa Alvin Toffler, informacja staje się substytutem surowców, siły roboczej i innych zasobów⁶, a także uzależnia jednostki i instytucje w coraz większym stopniu. W nowoczesnych społeczeństwach wzrasta rola dobrze wykształconych specjalistów, dlatego termin „społeczeństwo informacyjne” jest używany zamiennie z pojęciem „społeczeństwo wiedzy”.

---

¹ J. Morbitzer, *Od motyki do komputera, czyli droga do społeczeństwa informacyjnego*, tryb dostępu:

<http://www.up.krakow.pl/konspekt/konspekt8/morbitzer8.html>, dostęp: 22 stycznia 2011

² http://pl.wikipedia.org/wiki/Alvin_Toffler

³ J. Morbitzer, *op. cit.*

⁴ http://pl.wikipedia.org/wiki/Alvin_Toffler

⁵ J. Morbitzer, *op. cit.*

⁶ Tamże

Jednak trzeba mieć na uwadze, że informacja nie może być utożsamiana z wiedzą⁷ i że jest to raczej społeczeństwo rozrywki i wiedzy. Bez względu na nazwę społeczeństwo informacyjne budowane jest na rozpadających się elementach ustępującej, lecz walczącej o przetrwanie epoki industrialnej. Zderzenie tych dwóch ostatnich cywilizacji przynosi napięcia społeczne, groźne konflikty, nowe postawy polityczne, zmiany poglądów dotyczących życia rodzinnego i moralności⁸. Ludzie w społeczeństwie informacyjnym muszą zmierzyć się ze zmianami i nowymi problemami, które pojawiają się zarówno w sferze społecznej, gospodarczej, politycznej jak również w sferze ludzkiej psychiki⁹. Błyskawiczny rozwój nowych technologii, rosnące znaczenie informacji oraz inne dokonujące się w społeczeństwie informacyjnym przemiany wywołują konieczność radykalnych reform między innymi w szkolnictwie. Szkoła w epoce przemysłowej przygotowywała pracownika do wykonania jednego zawodu przez całe życie, zaś szkoła okresu trzeciej fali przenosi akcenty z przekazywania gotowej wiedzy na samokształcenie¹⁰. Dodatkowym czynnikiem kształtującym społeczeństwo informacyjne jest Internet, który może być rozpatrywany jako osiągnięcie nowoczesnej techniki i technologii oraz jako zjawisko socjologiczne¹¹.

Biblioteki w społeczeństwie informacyjnym

Wyżej opisane zmiany dokonujące się w środowisku informacyjnym, edukacyjnym i społecznym wpływają na działalność bibliotek, które muszą adaptować do swoich potrzeb nowe technologie, nadążać za ich rozwojem oraz przystosowywać działalność do zmieniających się potrzeb użytkowników. Jednym z podstawowych czynników dopasowania się do nowych czasów powinna być automatyzacja bibliotek, ponieważ dynamiczny rozwój technologii teleinformatycznych i technik informacyjnych jest podstawą kształtowania się społeczeństwa informacyjnego, w którym ośrodki informacji: lokalizują, zdobywają, organizują, przechowują i zabezpieczają informację, by zapewnić do niej dostęp¹². Inne przeobrażenia, jakie zachodzą w bibliotekach to: *przesunięcie: z własności do dostępu; z rozwiązania odpowiedniego w danym przypadku do rozwiązania odpowiedniego w danym*

---

⁷ Tamże

⁸ Tamże

⁹ <http://si.spoleczenstwoinformacyjne.pl/spoleczenstwo-informacyjne/zawartosc-serwisu-3.htm>, dostęp 23 stycznia 2011

¹⁰ J. Morbitzer, *op. cit.*

¹¹ Tamże

¹² G. Piotrowicz, *Model hybrydowy współczesnej polskiej biblioteki akademickiej*, tryb dostępu: <http://bur.univ.rzeszow.pl/relacja/ref/piotrowicz.pdf>, dostęp 23 stycznia 2011

*momencie; od publikacji drukowanych do dokumentów elektronicznych; od pojedynczych bibliotek do systemów sieciowych; od modelu opartego na pośredniku do modelu opartego na użytkowniku końcowym; od systemów bazujących na komendach do systemów wykorzystujących menu; od liniowego trybu dostępu do trybu nieliniowego; od systemów hierarchicznych do niehierarchicznych; od rozpowszechniania jednokierunkowego do komunikacji interaktywnej; od zwijania czasopisma naukowego do jego rozwijania (udostępniania na poziomie poszczególnych artykułów); od stabilności do niestabilności; od formatu fizycznego do danych pozbawionych formatu; od systemów działających „od ogółu do szczegółu” do systemów stosujących zasadę odwrotną tj. „od szczegółu do ogółu. Informacja staje się płynna i ponadzmysłowa. W procesie digitalizacji zostaje pozbawiona fizycznej objętości. Staje się strategicznym wkładem w kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego¹³. Wyznacznikiem pracy współczesnej biblioteki staje się także przyjęcie orientacji *proklienckiej* (większy nacisk kładzie się na użytkownika i usługi niż na zbiory i procesy). Biblioteka nie powinna być tylko magazynem książek, ale nowoczesnym centrum informacyjnym (dysponującym bogatymi zasobami drukowanymi i elektronicznymi), kulturalnym, edukacyjnym (samokształcenie, uczenie się przez całe życie wymaga wyższego poziomu wsparcia w formie szkoleń i pomocy informacyjnej ze strony bibliotek) oraz miejscem *na miarę człowieka to znaczy także – biblioteka radosna, zapewniająca możliwość wypicia kawy ze śmietanką [...], do której chodzi się chętnie i która przeobrazi się stopniowo w wielką maszynę spędzania wolnego czasu, jak Museum of Modern Art, gdzie można pójść do kina, przejść się po ogrodzie, obejrzeć posągi i zjeść obiad z dwóch dań¹⁴*. Podsumowując, aby sprostać oczekiwaniom użytkowników usługi biblioteczno-informacyjne, etyka, organizacja oraz sposób realizacji misji biblioteki muszą ewoluować¹⁵.*

---

¹³ Tamże

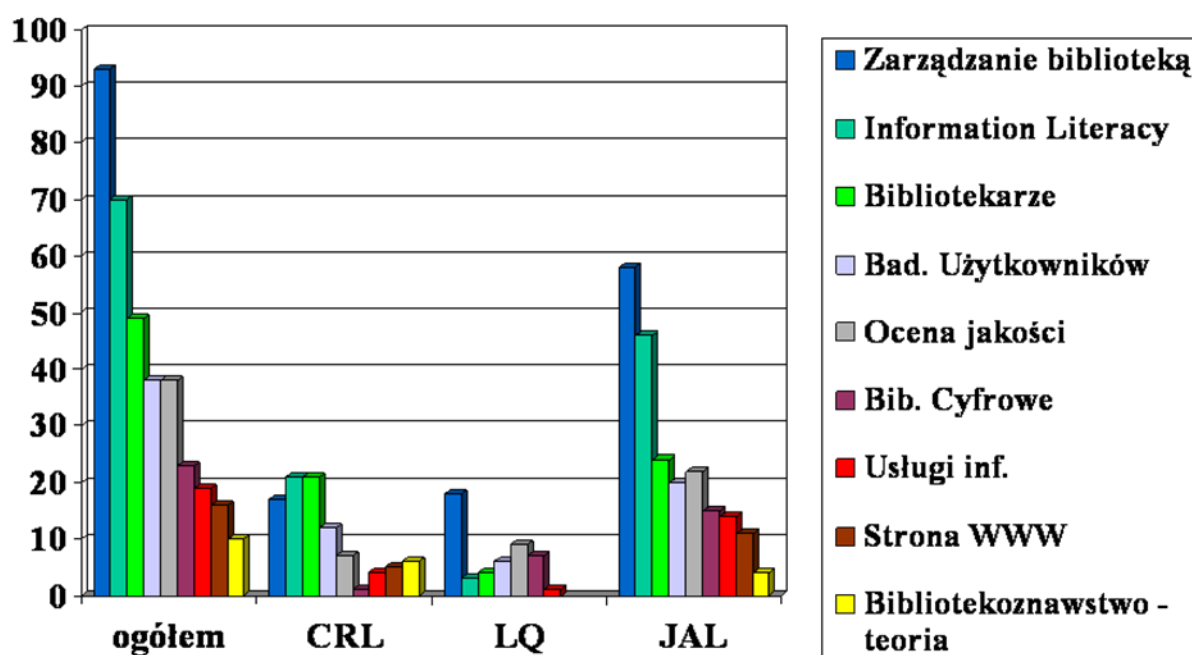
¹⁴ E. Dobrzyńska-Lankosz, *Polskie biblioteki akademickie – o ich przyszłości po raz kolejny*, tryb dostępu: www.ebib.info/publikacje/matkonf/przysz/EDobrzynska.ppt, dostęp 23 stycznia 2011

¹⁵ G. Piotrowicz, *op.cit.*

Główne współczesne kierunki badań z zakresu bibliotekoznawstwa

Kierunek, w jakim podąża ta ewolucja widać w badaniach Ewy Głowackiej z Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK, która na podstawie trzech najczęściej cytowanych czasopism z dziedziny bibliotekoznawstwa wskazała główne współczesne kierunki badań z zakresu bibliotekoznawstwa na świecie¹⁶ (nie przytoczono dokładnie kryteriów wyboru czasopism, prób badawczej oraz wskaźników wpływu, ponieważ są one dostępne w publikacji Ewy Głowackiej, do której link podano w przypisach). Wyniki swoich badań odzwierciedliła na wykresie:

Grupy Tematyczne wg Liczby Artykułów

Gdzie CRL, LQ i JAL to 3 najczęściej cytowane czasopisma z dziedziny bibliotekoznawstwa w bazie danych Journal Citation Reports Social Sciences Edition za lata 1999-2004 liczącej 60 czasopism:

CRL - College and Research Libraries (10 miejsce w bazie JCR SSE),

LQ - Library Quarterly (20 miejsce),

JAL - Journal of Academic Librarianship (21 miejsce).

¹⁶ E. Głowacka, *Główne współczesne kierunki badań z zakresu bibliotekoznawstwa na świecie*, tryb dostępu: www.ebib.info/publikacje/matkonf/przysz/EGlowacka.ppt, dostęp 23 stycznia 2011

Z powyższych badań wynika, że wśród zagadnień związanych z zarządzaniem biblioteką, procesami i usługami biblioteczno-informacyjnymi, które cieszą się największym zainteresowaniem koncentracja pada głównie na zasoby, usługi i produkty elektroniczne. Duży nacisk kładziony jest także na badania wykorzystania bibliotek, badania ich użytkowników oraz ocen jakości usług bibliecznych (w dużej mierze od strony poznawania satysfakcji użytkowników). Nie mniejszy nacisk na analizę zagadnienia Information Literacy, czyli edukację informacyjną. Natomiast spada zainteresowanie dziedziną bibliotekoznawstwa na rzecz informacji naukowej. Widać więc, że kierunki badań odpowiadają zapotrzebowaniu i konieczności przeobrażeń bibliotek związanych ze zmianami przyniesionymi przez społeczeństwo informacyjne.

Koncepcja biblioteki hybrydowej

Akcent z teorii bibliotekoznawstwa przesunął się na zarządzanie biblioteką i edukację informacyjną, ponieważ pojawiły się hybrydowe środowiska, wspomniane już wcześniej: informacyjne i edukacyjne, które charakteryzujące się ogromną różnorodnością, co spowodowało konieczność powstania koncepcji biblioteki hybrydowej¹⁷. Aby określić model hybrydowy biblioteki, który pozwoli jej przetrwać w tak dynamicznie zmieniającym się środowisku w 1994 roku w Wielkiej Brytanii rozpoczęto projekt Electronic Library Programme (eLib Programme)¹⁸, który trwał do 2001 roku. Wzięto pod uwagę biblioteki akademickie. Ustalono, że zgodnie z modelem: *biblioteka hybrydowa łączy w sobie dwa światy: rzeczywisty – utworzony przez fizycznie istniejącą bibliotekę, z wirtualnym – obejmującym cyfrową przestrzeń informacyjną. Połączenie między nimi zapewnia najczęściej interfejs Web-u lub Windows-a. Wśród zasobów osiągalnych w cyfrowej przestrzeni informacyjnej wymienia się: źródła prymarne (np. czasopisma elektroniczne, zeskanowane materiały własne biblioteki), źródła wtórne (np. zasoby na CD-ROMach), katalogi (lokalny OPAC, katalogi lokalnych konsorcjów itp.), zasoby internetowe (np. serwisy informacyjne, witryny wydawców, księgarnie online itp.) oraz dodatkowy potencjał w postaci: szarej literatury, archiwów, zasobów audio-video itp.*¹⁹.

Jeżeli chodzi o polskie biblioteki akademickie to otworzyły one nowy rozdział w historii swego rozwoju począwszy od lat 90. ubiegłego stulecia. W efekcie przemian

---

¹⁷ G. Piotrowicz, *op. cit.*

¹⁸ Tamże

¹⁹ Tamże

polityczno-gospodarczych, które nastąpiły w naszym kraju uzyskały dostęp do nowoczesnych technologii i nie dysponując ani specjalnymi środkami finansowymi, ani rządowymi programami rozwoju – podjęły działalność, która pozwoliła im, choć częściowo, nadrobić zaległości w stosunku do zachodnich partnerek. Rozpoczęły się więc przeobrażenia, polegające na zintensyfikowaniu komputeryzacji procesów biblioteczo-informacyjnych, szerokim stosowaniu nowoczesnych technik informacyjnych, a także adaptacji najnowocześniejszych rozwiązań teleinformatycznych do własnych potrzeb. Biblioteki zaczęły wykorzystywać media elektroniczne i sieciowe systemy informacyjne, stworzyły własne witryny internetowe i podjęły szeroko zakrojoną współpracę sieciową²⁰.

Współpraca sieciowa i konsorcyjna

Współpraca sieciowa i konsorcyjna bibliotek ma szereg zalet, które można ująć w trzy grupy:

1. Chęć wzbogacenia zasobów bibliotek poprzez dzielenie się istniejącymi zbiorami lub zasobami przez wirtualne katalogi centralne albo przez serwisy dostarczania dokumentów, które dla członków konsorcjów dostępne są bezpośrednio przez członkowskie holdingi biblioteczne.
2. Dążenie do redukcji kosztów operacji dla bibliotek członkowskich. Bardzo często konsorcjum działa jako agent w imieniu bibliotek członkowskich i poszukuje zredukowanych grupowych cen zakupu informacji (takich jak: bazy danych lub czasopisma elektroniczne), niższych niż te, które każda z instytucji mogłaby samodzielnie opłacić.
3. Możliwość oddziaływania w przyszłości na to, jak informacja będzie tworzona, wprowadzana na rynek i nabywana przez biblioteki. Konsorcja bowiem poszukują nie tylko sposobności oddziaływania na agendy narodowe i międzynarodowe odpowiedzialne za politykę wydawniczą i prawa do kopiowania, ale chcą też oddziaływać na dostawców informacji (zwłaszcza wydawców komercyjnych), aby redukowali wzrost kosztów informacji i zmniejszali jej koszty jednostkowe²¹.

---

²⁰ Tamże

²¹ G. Piotrowicz, *Konsorcja bibliotek uczelnianych – wczoraj, dziś i jutro*, tryb dostępu: <http://ebib.oss.wroc.pl/2002/36/piotrowicz.php>, dostęp 23 stycznia 2011

Współpraca ta zostanie opisana na przykładzie polskich bibliotek akademickich, które prowadzą podjęły się takiej działalności, głównie w celu zapewnienia swoim użytkownikom stałego dostępu do aktualnych, uznanych za wartościowe i kompletnych źródeł informacji, najczęściej baz danych i czasopism elektronicznych²². Powstały wielkie konsorcja bibliotek takie, jak: VTLS, TINLIB, PROLIB, HORIZON, czy ALEPH. Podejmują one wiele cennych inicjatyw, np. utworzenie Narodowego Uniwersalnego Katalogu Centralnego polskich bibliotek naukowych tzw. NUKat²³. Biblioteki akademickie organizują także wspólny dostęp do baz danych np. sieciowa obsługa licznych krajowych ośrodków naukowych z serwerów Interdyscyplinarnego Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego (ICM) Uniwersytetu Warszawskiego²⁴, funkcjonowanie ŚSUBD, którego utworzenie stało się możliwe dzięki porozumieniu pięciu uczelni wrocławskich i zacieśnieniu współpracy między ich bibliotekami²⁵ czy też utworzone w 2000 roku Krajowe Konsorcjum Chemical Abstracts²⁶. Organizowany jest także dostęp do czasopism elektronicznych. Aby uzyskać dostęp online do pełnych tekstów artykułów z czasopism takich, jak: EBSCO, Elsevier, SwetsWise, Sprinter, Kluwer i innych, biblioteki naukowe połączone w konsorcja nawiązują współpracę z dystrybutorami lub wydawcami²⁷.

W ten sposób powstał i rozwija się model hybrydowy polskiej biblioteki akademickiej, stanowiący połączenie modelu biblioteki tradycyjnej z elementami biblioteki elektronicznej (cyfrowej). Generacja bibliotek cyfrowych ciągle się powiększa, a *punkt ciężkości przesuwa się wyraźnie z funkcji organizowania dostępu do informacji – w kierunku funkcji bezpośredniego świadczenia usług informacyjnych online*²⁸. Przykładem może być Biblioteka AGH w Krakowie, która podobnie, jak inne krajowe biblioteki akademickie, udostępnia poprzez swoje strony internetowe pełne teksty podręczników i skryptów, wspierając w ten sposób procesy nauczania, albo też przygotowuje programy edukacji na odległość²⁹. Dzięki temu witryny internetowe integrują dostęp do zasobów, systemów i usług oferowanych przez

---

²² G. Piotrowicz, *Model... op. cit.*

²³ M. Burchard, *Dorobek polskich bibliotek stosujących oprogramowanie VTLS jako podstawa Narodowego Katalogu Centralnego NUKAT*. W: INFOBAZY'99 – Bazy danych dla nauki. Materiały z konferencji organizowanej pod patronatem KBN, Gdańsk 1999, s. 501.

²⁴ P. Bała, *Wirtualne biblioteki. Fikcja czy rzeczywistość następnego stulecia?* W: INFOBAZY'99 – Bazy danych dla nauki. Materiały z konferencji organizowanej pod patronatem KBN, Gdańsk, 1999, s. 33.

²⁵ G. Piotrowicz, *Sieciowe systemy informacyjne we współczesnej bibliotece uczelnianej - na przykładzie biblioteki Politechniki Wrocławskiej*, tryb dostępu: www.zsi.pwr.wroc.pl/missi2000/referat29.htm, dostęp 23 stycznia 2011

²⁶ Tamże

²⁷ G. Piotrowicz, *Model... op. cit.*

²⁸ Tamże

²⁹ E. Dobrzyńska-Lankosz, *op. cit.*

biblioteki hybrydowe³⁰.

Powyższe przykłady świadczą o podejmowaniu przez współczesne polskie biblioteki uczelniane prób wspierania nowych warunków pracy i edukacji w środowisku sieciowym, poprzez aktywne rozpowszechnianie i wykorzystywanie informacji. Współpraca w ramach konsorcjów pozwala bibliotekom tworzyć dla swych użytkowników zasoby i usługi, jakich pojedyncze biblioteki, samodzielnie – nigdy nie byłyby w stanie ani wykreować, ani nimi zarządzać³¹. Taka działalność, jak powiedziano na wstępie, jest sygnałem transformacji bibliotek z ośrodków informacji w ośrodki wiedzy i świadczy o wkładzie bibliotek w budowę społeczeństwa wiedzy³².

Zmieniająca się rola bibliotekarza

Biblioteka hybrydowa spełniająca wymogi społeczeństwa informacyjnego narzuca jednak nie tylko konieczność zmian w usługach biblioteczno-informacyjnych, ale także rozszerzenia i hybrydyzacji umiejętności zawodowych personelu bibliotecznego, a także – użytkowników³³. *Bibliotekarz XXI wieku musi być badaczem, doradcą, planistą, menadżerem, nadzorcą, przywódcą, członkiem zespołu, osobą rozwiązującą problemy, ale też potrafiącą naprawić drukarkę. [...] Oznacza to, że bibliotekarz XXI wieku musi być osobą wszechstronną. Jego najważniejsze cechy to komunikatywność i łatwość nawiązywania kontaktów, umiejętność pracy w zespole, elastyczność, uprzejmość i zaangażowanie, wreszcie zdolności językowe*³⁴. W związku ze zmieniającą się misją bibliotek, zmienia się także rola bibliotekarza, od którego wymaga się coraz więcej. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera właściwe przygotowanie absolwentów studiów bibliotekoznawczych do wykonywania zawodu³⁵. Niezbędne staje się także samokształcenie i ciągłe podwyższanie umiejętności zawodowych. Bibliotekarz nie powinien wyręczać użytkowników w znajdowaniu potrzebnych im pozycji, ale doradzać, pełnić funkcję konsultacyjną, a także przeprowadzać szkolenia tak, aby i oni posiadli odpowiedni poziom umiejętności w samodzielnym posługiwaniu się zasobami i usługami oferowanymi przez bibliotekę³⁶.

---

³⁰ G. Piotrowicz, *Model... op. cit.*

³¹ Tamże

³² Tamże

³³ Tamże

³⁴ E. Dobrzyńska-Lankosz, *op. cit.*

³⁵ G. Piotrowicz, *Model... op. cit.*

³⁶ Tamże

Podsumowanie

Nowe media i technologie, które wywołały wielkie zmiany w życiu społecznym wpłynęły także na przemianę biblioteki z magazynu książek w instytucję zapewniającą dostęp do informacji, bez względu na format czy nośnik, na którym jest ona zapisana. Oznacza to poważną zmianę w sposobach realizowania misji bibliotek, a te z kolei mogą także określać nowe zadania bibliotek. Można zdefiniować je w kategoriach czterech różnych ośrodków: ośrodka informacji, ośrodka edukacji, centrum kulturalnego i centrum społecznego³⁷. Polskie biblioteki, dzięki ogromnej ambicji, oddolnym inicjatywom i wytężonej pracy wykwalifikowanych bibliotekarzy³⁸ są na drodze do bycia takimi centrami informacji. Udaje się zmieniać nastawienie bibliotek do użytkowników, wprowadzać nowe usługi biblioteczno-informacyjne, adaptować do potrzeb bibliotek nowe technologie, prowadzić współpracę sieciową i konsorcyjną, powoli zmieniać rolę i wizerunek bibliotekarza w społeczeństwie. Droga do celu jest jednak jeszcze daleka i dobra wola pracowników bibliotek może nie wystarczyć do jego osiągnięcia. Według Grażyny Piotrowicz niezbędne są zmiany w Ustawie o bibliotekach, które zapewniłyby podstawy do wychodzenia naprzeciw potrzebom społeczeństwa wiedzy oraz dodatkowa opieka koordynacyjno-merytoryczna i finansowa, na wzór bibliotek w krajach zachodnio-europejskich³⁹.

---

³⁷ J. Thorhauge, *Rosnące znaczenie biblioteki jako instytucji obywatelskiej*, tryb dostępu: <http://ebib.oss.wroc.pl/2004/53/thorhauge.php>, dostęp 23 stycznia 2011

³⁸ G. Piotrowicz, *Model... op. cit.*

³⁹ Tamże

Bibliografia:

1. Bała P., *Wirtualne biblioteki. Fikcja czy rzeczywistość następnego stulecia?* W: INFOBAZY'99 – Bazy danych dla nauki. Materiały z konferencji organizowanej pod patronatem KBN, Gdańsk, 1999, s. 33
2. Burchard M., *Dorobek polskich bibliotek stosujących oprogramowanie VTLS jako podstawa Narodowego Katalogu Centralnego NUKAT*. W: INFOBAZY'99 – Bazy danych dla nauki. Materiały z konferencji organizowanej pod patronatem KBN, Gdańsk 1999, s. 501
3. Dobrzyńska-Lankosz E., *Polskie biblioteki akademickie – o ich przyszłości po raz kolejny*, tryb dostępu: www.ebib.info/publikacje/matkonf/przysz/EDobrzynska.ppt, dostęp 23 stycznia 2011
4. Głowacka E., *Główne współczesne kierunki badań z zakresu bibliotekoznawstwa na świecie*, tryb dostępu: www.ebib.info/publikacje/matkonf/przysz/EGlowacka.ppt, dostęp 23 stycznia 2011
5. http://pl.wikipedia.org/wiki/Alvin_Toffler
6. <http://si.spoleczenstwoinformacyjne.pl/spoleczenstwo-informacyjne/zawartosc-serwisu-3.htm>, dostęp 23 stycznia 2011
7. Morbitzer J., *Od motyki do komputera, czyli droga do społeczeństwa informacyjnego*, tryb dostępu: <http://www.up.krakow.pl/konspekt/konspekt8/morbitzer8.html>, dostęp: 22 stycznia 2011
8. Piotrowicz G., *Konsorcja bibliotek uczelnianych – wczoraj, dziś i jutro*, tryb dostępu: <http://ebib.oss.wroc.pl/2002/36/piotrowicz.php>, dostęp 23 stycznia 2011
9. Piotrowicz G., *Model hybrydowy współczesnej polskiej biblioteki akademickiej*, tryb dostępu: <http://bur.univ.rzeszow.pl/relacja/ref/piotrowicz.pdf>, dostęp 23 stycznia 2011
10. Piotrowicz G., *Sieciowe systemy informacyjne we współczesnej bibliotece uczelnianej - na przykładzie biblioteki Politechniki Wrocławskiej*, tryb dostępu: www.zsi.pwr.wroc.pl/missi2000/referat29.htm, dostęp 23 stycznia 2011
11. Thorhauge J., *Rosnące znaczenie biblioteki jako instytucji obywatelskiej*, tryb dostępu: <http://ebib.oss.wroc.pl/2004/53/thorhauge.php>, dostęp 23 stycznia 2011